Mordet på Hans Canon 1837 i Malmö

Mordet 1837 på Hans Canon

Källa Elbogen 1974 skrift

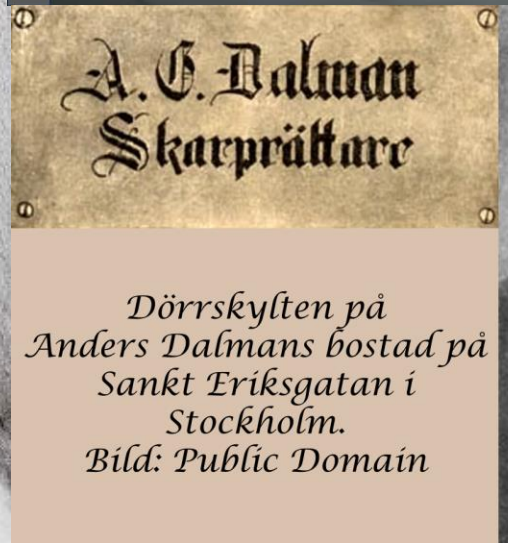

Dörrskylten på Anders Dalmans bostad på Sankt Eriksgatan i Stockholm.
Bild: Public Domain

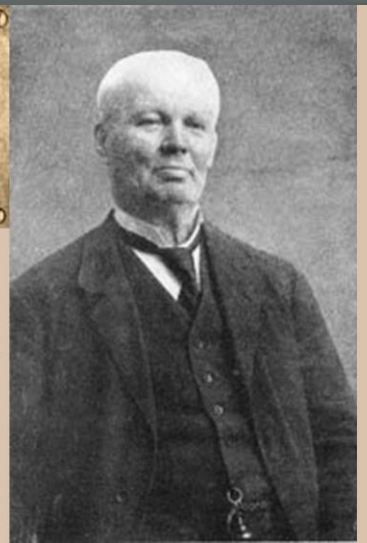

Anders Dalmans handbila.
Bild: Jani Pellikka / Polismuseet

Mordet på Hans Canon 1837 på Malmöhus slott

Hans Canon tillträdde efter en militär karriär vid Kungl Wendes Artilleriregemente i Kristianstad, där han avancerat till sergeant och fältkamrer, och befattningen som föreståndare för fängelset på Malmöhus slott, som under 1800-talets första decennier kunde ha ända upp till ett tusen fångar, förbrytare av allehanda slag, sammanträngda på den lilla slottsholmen. Det kunde vara nog så svårt att administrera ett fängelse med så svåra förhållanden och upprätthålla ordningen. Canon synes ha varit en sträng och nitisk fängelseföreståndare, som krävde absolut lydnad. Ett särskilt öga hade Canon på correctionsfångarna nr 304 Carl Fredric Carlquist och nr 242 Johan Fredric Wahlgren, som båda var hårdföra brottslingar.

Carlquist, som var född i Norrköping den 21/I2 1807, insattes på fängelset i Malmö 1826. Han var straffad 1824 för första och 1826 för andra resan inbrottsstöld.

Från Malmö fängelse rymde han den 12/7 1828, han blev emellertid fasttagen och återinsatt den ro/ 4 1830, då också dömd för falsk angivelse av mordbrand. För våld mot en fängelsevaktmästare hade Carlquist 1833 straffats med fyrtio par spö på fängelsegården, och den 4/9 1837 hade han straffats med tretton dagars cell för fylleri, olydnad och sturskhet mot föreståndaren.

Mordet på Hans Canon 1837 på Malmöhus slott

Wahlgren, som var född i Stockholm den 24/6 181 och kom till Malmö fängelse 1829. Han var straffad 1824 för första och 1829 för andra resan stöld och var två gånger tilltalad för utprångling av falska sedlar, men hade i brist på bevis inte kunnat straffas härför. Också Wahlgren hade 1833 straffats med fyrtio par spö på fängelsegården, han hade sårat en vaktmästare med kniv. Det fanns således all anledning för Canon att hålla ett vakande öga på dessa fångar.
Sedan Carlquist avtjänat tretton dagars cellstraff för fylleri, olydnad och sturskhet mot föreståndaren, lät Canon på morgonen den 19/9 1837 klippa håret av honom med en papperssax. Detta blev droppen, som kom bägaren att rinna över. Carlquist uppfattade detta som en skymf, och djupt förbittrad beslöt han att hämnas. Han anförtrodde sig åt Wahlgren, som också var förbittrad på Canon över som han ansåg lidna oförrätter, och båda kom överens att vid lämpligt tillfälle hämnas på Canon.

Redan mellan klockan fyra och halv fem på eftermiddagen samma dag kom tillfället. Canon gick då ensam från sitt tjänsterum ned på borggården och in i den så kallade rengöringsboden för att tala med därvarande arbetare. På återvägen över borggården upphanns Canon av Wahlgren och Carlquist, som rusade fram från bykhuset på andra sidan borggården. Wahlgren, som kom några steg före Carlquist, begärde ivrigt att få tala med Canon.

Mordet på Hans Canon 1837 på Malmöhus slott

Denne stannade för att höra vad Wahlgren hade att säga. Nu hade Carlquist också hunnit fram, drog fram en kniv, som han hade haft gömd under kläderna, och gav Canon ett hugg bak i halsen. Canon skrek av smärta, och samtidigt anfölls han framifrån av Wahlgren, som högg mot ansiktet. Med sin käpp försökte Canon värja sig, men Wahlgren fick med sin kniv in ett hugg i högra tinningen.

Förre kronofogden Per Johan Jacobsson, som kom gående över gården, skyndade till och försökte föra Canon tillbaka till tjänsterummet, men Canon föll efter endast några få steg till marken och var inom ett par minuter död. Utryckande patrull avväpnade och tog hand om Carlquist och Wahlgren.

I Malmö Slottsförsamlings kyrkobok 3 är antecknat: "Död 1837 19 September, Föreståndaren Fältkamrer Hans Canon, 43 år, mördad, gift". Mordet väckte stort uppseende, och Malmö Tidning skrev om Canon: "På slagfältet hade han mången gång sett döden framför sig, och om han i striden för frihet eller fosterlandet fallit för en fientlig kula hade hans död warit ädel och han sjelf mindre saknad; men då han nu blifwit ett offer för det lömska försåtet klagar enhwar öfwer hans bortgång, och lärer hans platts icke så lätt kunna fyllas, i synnerhet då på denna icke gifwes någon säkerhet för lifwet."

Mordet på Hans Canon 1837 på Malmöhus slott

Redan dagen efter mordet, den 20/9 1837, började rannsakningen med Carlquist och Wahlgren på rådhuset inför Malmö kämnersrätt. Ryktet om mordet på fängelseföreståndaren gick som en löpeld genom staden, och stora människomassor bevittnade, när de båda fångarna fördes till rådhuset. Enoro spred sig bland stadsbefolkningen att de många fångarna på Malmöhus skulle göra myteri mot den lilla vaktstyrkan och bryta sig ut.

Stämningen i staden efter mordet skildras i Malmö Tidning, som skrev: "Då mördarne uppfördes för undergående af rannsakning, åtföljdes de af en talrik folksamling, som emot dem högljudt yttrade sin förbittring, hwilken wisat sin makt, i händelse någon af dem förmått gifwa minsta tecken att undkomma. Denna ruskiga mordgerning gifwer anledning till en mängdbetraktelser och har gifwit styrka åt den länge hysta farhlgan, att en gång ett större utbrott sker från inrättningen, ock hwilket swårligen kan hindras af den alltför obetydliga waktstyrkan, som för närwarande endast lärer utgöra 120 man, deribland inberäknad en icke obetydlig del ålderstigna och kraftlösa karlar af Konungens f d Eget Wärfwade regemente. Korrektionisternas antal lärer wara omkring 1 000 personer och är således 1 mot 8, hwilka med sina mordwapen och sträfwande efter frihet icke sky utan werkställa mord samtinom staden äfwen möjligtwis plundring och brand.

Mordet på Hans Canon 1837 på Malmöhus slott

För de för dem bestämde strafflagar hysa de ingen fruktan, utan söka endast frihet eller död, och befarar nu mera mången att möta någon af dem å gatorna, sedan man wet att de bära hos sig mordjern, som lätteligen kunna riktas mot hwilken person som hälst, isynnerhet sedan de erhållit bränwin, och hwilket skall hafwa warit förhållandet med Wahlgren, då knifstynget af honom utdelades. Så länge också bränwin kan erhållas inom fängelset har ställets waktbetjening att befara alla slags wåldsamheter, isynnerhet då brottslingarne få bära hos sig knifwar och möjligtwis äfwen hafwa tillgång på andra mordwapen. Denna händelse wisar, att mord lätt kunna werkställas på öppna fängelsegården och till och med i waktens åsyn ; ty denna som endast från ett slags altan harutsigt öfwer gården, måste altid wid wåldsamheter hinna för sent till stället, då en omwäg skall begagnas, och tyckes att militärwakt, liksom tillförene, borde finnas å flere ställen på fängelsegården och som genast kunde framhasta wid inträffade uppträden. Men denna wakt borde wara stark, och följaktligen icke begagnas mot förbrytare af alla slag ålderstigne och kraftlöse personer , som troligtwis måste wika för den minsta wåldsamhet, den borde således betydligen ökas, att detta samhälle, som i sitt granskap fåttdenna samling af förbrytare, kunde blifwa tryggadt och friadt från en ständigt tilltagande farhåga.

Hans Canon

Död 1837 19 September

Då H M Konungen snart hugnar denna stad med ett besök, wore det önskligt, att en framställning härom skedde samt om strängare bestraffningslagar för förbrytare, och hwarwid mången önskar, äfwen någotblefwe nämndt om det intrång, som sker handtwerkaren derigenom, att Korrektionisterna werkställa betydligt arbete för personer härstädes, hwilket naturligtwis sker för ganska billigt pris, alldenstund de kunna idka det fritt eller utan några afgifters erläggande. Att denna Korrektionistinrättning i hänseende till sitt syftemål har något godt, men äfwen felaktigheter, inses allmänt och isynnerhet nu då gröfre brottslingar (Carlquist och Wahlgren hafwa förut med knif stuckit we Waktmästare) äro i tillfälle att bära på sig skarpa knifwar, hwilkas innehafwande aldrig borde wara tillåtit utan å inrättningens arbetsrum. Att ändringar måtte ske så wäl till enskildtes som allmänhetens tryggande har här länge warit, men är isynnerhet nu samhällets gemensamma önskan."

Bödel Anders Dahlman

Mordet på Hans Canon 1837 på Malmöhus slott

Karl XIV Johan med svit kom till Malmö den 26/8 1837. En del av den kungliga uppvaktningen med generaladjutanten, greve Magnus Brahe i spetsen besökte under uppehållet korrektionsfängelset. Vid rannsakningen inför Malmö kämnersrätt den '20/9 var överauditören, rådman C A Barfoth ordförande och herr C P Möller och C Backman bisittare. Närvarande var också allmänne åklagaren, stadsfiskalen och vice häradshövdingen F Sylvan. Till rannsakningen hade kämnersrätten som vittnen kallat vaktmästaren på korrektionsfängelset Peter Lantz med hustrun Johanna Lantz och vaktmästarehustrun Maria Lindgren, vilka tre från sina fönster åsett mordet samt förre kronofogden Per Johan Jacobsson, som minuten efter mordet kom gående över borggården och försökte assistera Canon. Inför kämnersrätten uppgav Carlquist "att han dels i följd af förtviflan öfver sitt mångåriga fängelse och sin därunder vunne visshet om omöjligheten för honom att någonsin återfå friheten, dels af förtrytelse öfver den stränga behandling, han städse erfarit, sedan längre tid tillbaka fattat och närt den afsigt, att, genom en eller annan våldsam handling bereda slut på sitt fängelse" . Beslutet hade mognat, när Canon efter tretton dagar i cell lät klippa av honom håret på morgonen den 19/9. Wahlgren uppgav, att Carlquist för fjorton dagar sedan hade legat sjuk "i följd af den svåra aga Fältkamereraren låtit honom tilldela" och beklagat sig för Wahlgren, som också hyste agg mot Canon för sträng och orättvis behandling.

Bödel
Anders
Dahlman

Mordet på Hans Canon 1837 på Malmöhus slott

Båda kom överens att vid tillfälle "med knif märka Fältkamereren i ansigtet" . Det hade aldrig varit deras avsikt att döda Canon, de ville endast tillfoga honom smärta. När de båda på eftermiddagen den 19/9 såg Canon komma ensam över borggården, pekade Carlquist på fältkamreren och sade "nu är det tid". Mordvapnen företeddes, två " täljknifvar fyra tums långa och skarpslipade blad och begge blodige uppå skaften" . Kämnersrätten fortsatte rannsakningen den 23/9, då diverse attester från läkare och slottspastor företeddes. Till denna rannsakning hade kämnersrätten som vittnen kallat fanjunkaren Johan Winckler, korporalen Nils Wangren, soldaterna Per Glad, Gustaf Klein och Johan Jälde, alla anställda vid garnisonskompaniet. Med olika attester intygade stadsmedikus A Willman såväl Canons skador som Carlquists och Wahlgrens kroppskonstitution. Slottspastorn J L Hollenius framlade attester om de båda fångarnas andliga status. Om Carlquist intygade slottspastorn att han "gjort sig känd genom ett obändigt lynne och en ogudaktig vandel, hvarföre han flere gånger blifvit straffad för sturskhet mot Förman, rymningsbrott och olofligt spel". Om Wahlgren intygade slottspastorn att "hans hjerta varit tillslutet för Religionens uttryck och hans vandel lättsinnig och ogudaktig".

Kämnersrätten hade inte domsrätt i grövre brottmål, och efter avslutad rannsakning överlämnades därför alla handlingar till Malmö rådhusrätt, där dom föll redan den giro 1837. Åklagare var stadsfiskalen, vice häradshövding F Sylvan, som yrkade dödsstraff.

Dörrskylten på Anders Dalmans bostad på Sankt Eriksgatan i Stockholm.
Bild: Public Domain

Bödel
Anders
Dahlman

Mordet på Hans Canon 1837 på Malmöhus slott

Efter genomgång av handlingarna fann rådhusrätten med borgmästaren, lagman Hans Aron Falkman som ordförande "med stöd af I 2 Gap: I §, 24 Gap: 4 § och I Gap: 1 § Missgernings Balken rättwist förklara det, skola Correctionisterne Carl Fredric Carlquist och Johan Fredric Wahlgren, för deras grofwa brott, dem sielfwa till straff ock androm till warnagel, lif deras mista och halshuggas, samt steglas; dock warder detta utslag, likmätigt 25 Gap: 5 § Rättegångs Balken underställt Kongl Majts och Rikets Höglofl Hof Rätts öfwer Skåne och Blekinge widare pröfning." Malmö rådhusrätts dödsdomar underställdes och fastställdes av såväl hovrätten som K Mt, och den 8/6 1838 avrättades Carlquist och Wahlgren på Malmöhus. I Malmö Slottsförsamlings kyrkobok 3 har kort antecknats: "Död 1838 8 Juni, 242 J F Wahlgren, aflifvad, 304 C F Carlquist, aflifvad, Fältkamrer Canons mördare". Om Wahlgren är dessutom antecknat: "Confirmerades dagen före afrättningen". Om avrättningen skrev Malmö Tidning: "I går afrättades Fältkamereren Canons mördare på slottsgården, hwarstrenne sidor upptogs af militär bewakningen. På den fjerde woro korrektionister uppställda till ett antal af 150 för att enligt Kongl Maj :sts befallning sig till warnagel åskåda afrättningen, som gick för sig under djupaste tystnad, emot hwad man kunnat ha anledning förmoda af de wilda sinnen, som skulle se sina kamraters blod flyta. Wahlgren, som skall warit den mest förhärdade, afrättades sist. Båda wisade stor fattning och gingo fram utan bindel för ögonen samt betjenade sig sjelfwa med klädernas iordningssättande." Ridån gick ner över ett blodigt skådespel. Gravidyllen på Malmö gamla kyrkogård bevarar minnet av en tragedi och ett dystert kapitel i stadens rättskipning.

En bit in på 1800-talet upphörde de offentliga avrättningarna. I stället förlades dessa innanför murarna till det dåtida fängelset Malmöhus. Så avrättades till exempel två fångar 1837 på en uppförd schavott mitt på borggården. Dessa hade knivdödat fängelsets föreståndare Hans Canon. Den sista avrättningen i Malmö skedde den 23 augusti 1900 klockan 06.45, då den så kallade Löderupsmördaren Lars Nilsson avrättades. Avrättningen genomfördes av rikets skarprättare Anders Gustaf Dahlman. Vid denna tid utfördes avrättningarna i det på 1850-talet uppförda Länsfängelset som låg utanför Malmöhus östra vallgravssida. Detta fängelse revs på 1930-talet.

Anders Dalmans handbila.
Bild: Jani Pellikka / Polismuseet

Malmöhus slott - Fängelse

Malmöhus slott - Fängelse

År 1822 överlämnades byggnaderna till fångvårdsstyrelsen och 1828 öppnades Malmö Correctionella Arbetshus, som då var Sveriges största och modernaste fängelse. Ett länsfängelse enligt cellsystemet uppfördes utanför Malmöhus vallgravs östra sida 1854–1855 med 102 ljusa och fem mörka celler. Efter slottsbranden 4 september 1870 revs Kristian IV:s stora västra flygelbyggnad och ersattes 1876 av ett centralfängelse i en större byggnad med 137 celler och 304 logementsplatser.

I och med tillkomsten av det nya centralfängelset vid Lundavägen 1914, togs anläggningarna på Malmöhus ur bruk. Man tog dock emot fångar även en kort tid 1919–1921. Byggnaderna för centralfängelset revs 1933. Länsfängelsedelen användes som nödbostäder innan de revs 1927.

under 1700-talet förlorade fästningen i betydelse och användas 1828 till 1909 som fängelse. Efter restaurering och ombyggnad kunde Malmö museum invigas i Malmöhus 1937.

Malmöhus slott - Fängelse

Löderupsdramat var ett rånmord som inträffade natten mellan den 4 och 5 december 1898. Gärningsmannen var Lars Nilsson född den 19 april 1851 i Villie och avrättades 23 augusti 1900.

Arbetskarlen Nilsson bröt sig in i en handelsbod, ägd av Olof Månsson i Köpingebro. Handelsboden låg vid Löderups järnvägsstation, cirka 100 meter från Nilssons egen bostad. Syftet med inbrottet var att komma över pengar. I handelsboden överraskades Nilsson av det 20-åriga affärsbiträdet Katarina Romare. Nilsson slog ned henne med en mejsel och tog pengarna som han hittade. Därefter hällde han ut fotogen och stack handelsboden i brand. Handelsboden brann ned till grunden och Katarina Romare omkom i branden. Tingsrätten dömde Nilsson till döden, en dom som han i februari 1899 överklagade till hovrätten. Hovrätten beslutade i mars att en undersökning av "Nilssons sinnesbeskaffenhet" skulle genomföras.
Den 23 augusti 1900 klockan 5 avrättades Lars Nilsson, som i folkmun benämndes Löderupsmördaren, genom halshuggning på Länsfängelset i Malmö av Anders Gustaf Dahlman från Norberg.[8] Det var Dalmans fjärde avrättning. Lars Nilsson blev därefter begravd på Malmö begravningsplats.

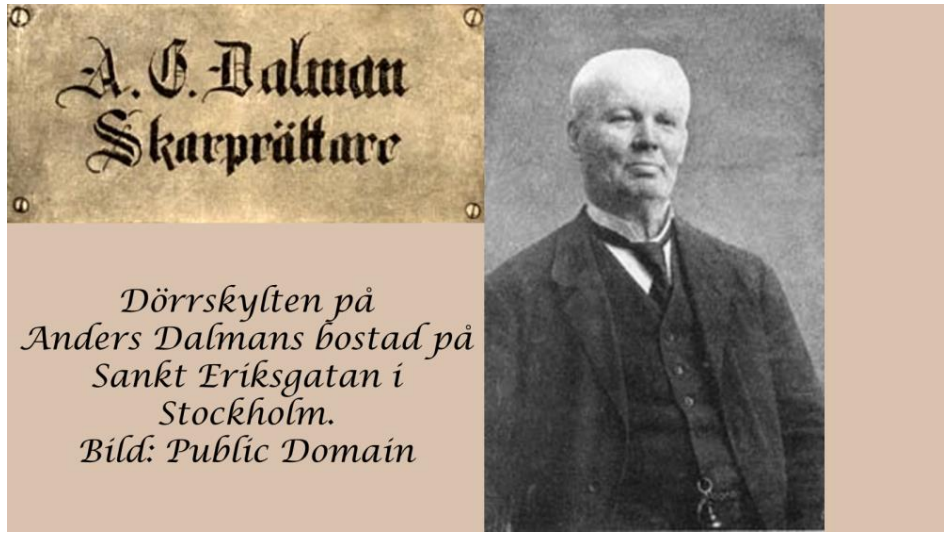

Dörrskylten på Anders Dalmans bostad på Sankt Eriksgatan i Stockholm. Bild: Public Domain

Malmöhus slott - Fängelse

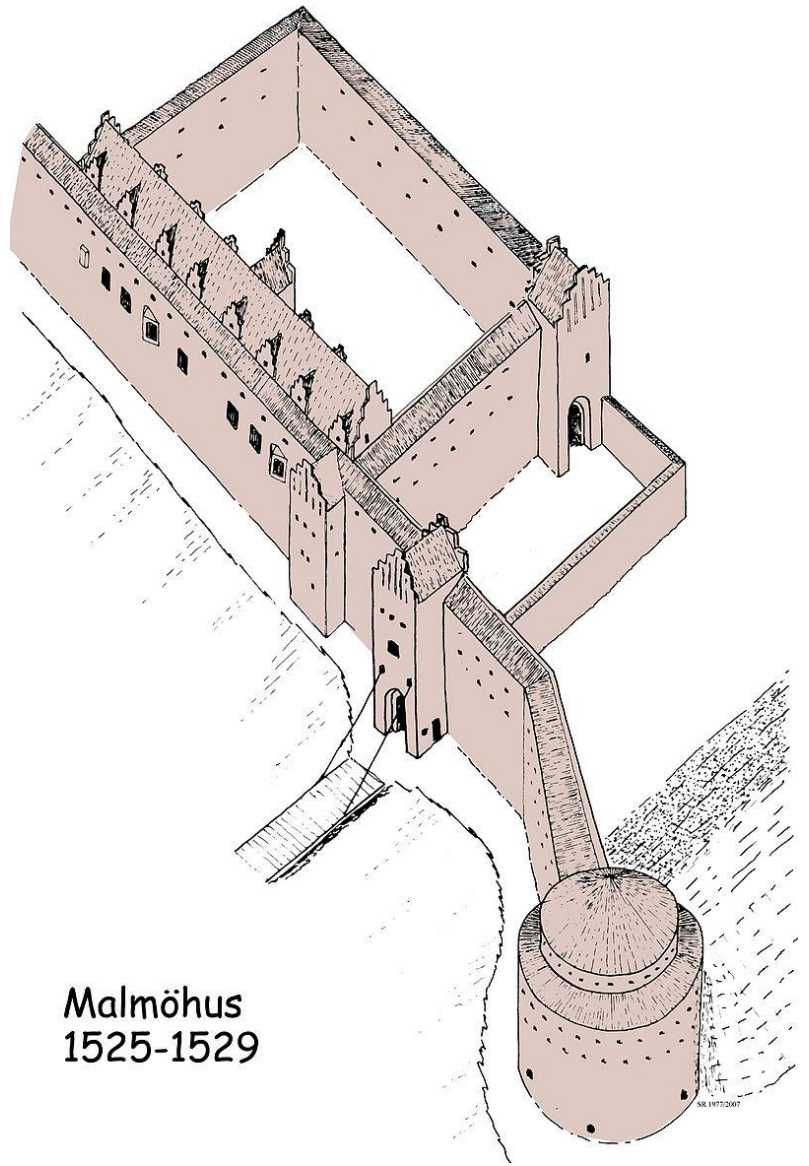

Malmöhus slott - Fängelse

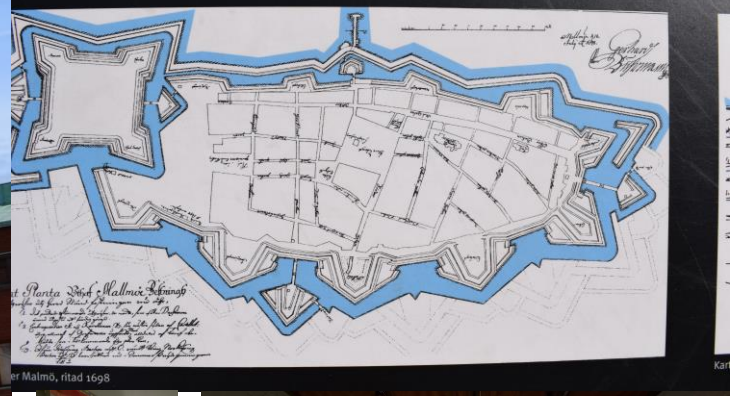

Malmöhus slott - Fängelse

Malmöhus slott - Fängelse